

ja kuolisi pois markkinakentältä. — Sen vuoksi vastaan otsikon kysymykseeni: Ei voi.

Mestari- ja Hysterikkodiskurssien arvostelu osoittautuu mestarien ja hysterikkojen persoonallisuusrakenteiden arvosteluksi, ja se taas on journalismin kannalta turhaa puuhaa suuntautuessaan sellaisiin syihin tai välttämättömyksiin, joille ehkä kukaan ja ainaakaan journalismi ei voi mitään.

Jos kuitenkin haluamme pitää kiinni siitä arvostelusta — mikä ei ole ollenkaan tolkuton ajatus — että Mestaridiskurssin etäisyys on liiallista, Hysterisen diskurssin liian vähäistä (ja Yliopistodiskurssi on jollakin vielä epäselvällä tavalla epätydyttävää), on liiallisuuksien ja epätydyttävyyksien perusteet löydettävä jostakin muualta kuin diskurssien subjektien persoonallisuudesta. Mistä sitten?

Sosiologian perinteestä löytyy muuan mahdollisuus: von Wiese (1933, 151) sanoo, että sosiaalisen elämän yksinkertaisimpia perusprosesseja on kaksi:

"Nämä kaksi *perusprosessia* ovat lähestyminen (Zueinander) ja välttäminen (Auseinander); niistä syntyy kaksi *perussuhdetta*, nimittäin toisen kanssa (Mitteinander) ja ilman toista (Ohneinander)."

Sosiaalisen elämän prosesseista syntyy yhteiskunta. Ei-lähestyvä, välttävä journalismi (Mestaridiskurssi), millaisiin muotoihin se sitten lähemmin toteutuukin, asettaa omanlaisensa yhteiskunnan eli on omanlaistaan yhteiskunnallistumista; ei-lähestyvä, ei-välttävä journalismi (Yliopistodiskurssi) asettaa toi-

senlaisen yhteiskunnan eli on toisenlaista yhteiskunnallistumista; ja niin edelleen. Yhteiskunta syntyy prosesseihin osallisten kesken, so. tässä tapauksessa puhujien, kuulijoiden ja puheenalaisten kesken. Millaiset yhteiskunnat ovat kenenkin kannalta tavoiteltavia, hyväksyttäviä ja torjuttavia? — Siirtämällä koko tarkastelu yhteiskuntaan ja tarkastelemalla etäisyyttä sosiaalisena etäisyytenä, so. sosiaalisesti jäsentyneenä osallisten välimatkana toisistaan on ehkä mahdollista löytää niitä perusteita, joita Van Poেকে turhaan hakee. Nimittäin kriteereitä sille, milloin, kenen kannalta, kenen suhteen, millaisessa tilanteessa ja millaisin keinoin lähestyminen journalistisessa tekstissä on oikein/virhe ja välttäminen on oikein/virhe. Tuskin on ajateltavissa sellainen yleinen analyttinen diskurssi, joka olisi riippumaton subjektista, puhutellusta, kohteesta, tilanteesta ja kanssakäymisen välineistä.

Kirjallisuus

MILLER, N.S. Liberalization of basic S-R- concepts: extensions to conflict behavior, motivation, and social learning. Toksessa: KOCH, S. (ed.). Psychology: a study of science, osa 2. New York ym., McGraw-Hill, 1959, 196-292.

NUMMENMAA, T. & TAKALA, M. & von WRIGHT, J.M. Kokeellinen psykologia. Helsinki, Otava, 1963.

Van POECKE, L. Uutisen tekemisen myytit ja riitit: Kovat versus pehmeät uutiset. Tiedotustutkimus, 12(1)1989, 4-28.

von WIESE, L. System der allgemeinen Soziologie. 2. p. München — Leipzig, Duncker & Humblot, 1933.

Ensio Puoskari Para-doksaalinen subjekti

Minua on aina hymyilyttänyt sellaiset mielikuvitukset herrat, jotka luulevat että totuuden löytämiseksi tosiasiat on asetettava 'oikeisiin mittoihin'. Tuollaiset kääpiöt kuvittelevat (heilläkin on tietysti mielikuvitus mutta kääpiön kokoinen), että todellisuus on yhtä pieni kuin he itse ja yhtä yksinkertainen kuin heidän karpäsen kokoiset aivonsa. Tuollaiset ihmiset kutsuvat itseään 'realisteiksi', koska he eivät pysty näkemään nensänsä pitemmälle ja erehtyvät luulemaan todellisuutta ympyräksi-jonkalkaisija-on-kaksi-metriä ja jonka keskipiste on heidän pienessä päässään. Nuo moukat nauravat sille, mitä he eivät pysty ymmärtämään eivätkä usko siihen, mikä on heidän kuuluisan ympyränsä ulkopuolella. (Ernesto Sabato 1986, 326.)

Helpoin tapa lähestyä Van Poecken artikkeleita on kysyä itseltään: minkälainen uutissubjekti *minä* olen? Kysykäämme: minkälainen siis olen?

Ilmeisesti en ole yleistä, objektiivista tietoa Mestari- ja Yliopistodiskurssin tekstuaalisin strategioin tuotetun kovien uutisten subjekti. On rehellisesti tunnustettava etten tunnista itseäni Van Poecken soveltamassa Lacanin tyologiassa 'hyvin informoiduksi kansalaiseksi', koska olen suureksi pettymykseksi (?) havainnut tuntevani yhä vähemmän "suurta mielenkiintoa yleisiä intressejä kohtaan" (16).

Ilmeisesti kuulun siihen etuoikeutettujen enemmistöön — hysteristen subjektien laumaan, joka katselee televisiota ("Dallas", "Miami Vice", "Kymppitonni", jne.), lukee sanomalehtiä (sarjakuvia, urheilua, HS:n kulttuurisivuja, paikallislehtien rikos- ja onnettomuus uutisia), ilta- ja viikkolehtiä [joista löytyy tietoa siitä mitä 'yhteiskunnassa' (21) tapahtuu — sellaista kuten esimerkiksi Matin tunnustus Seurassa: "Viina oli tuhota minut". 'Yhteiskunnasta' kertovat myös laatulehdet, vaikka Aamulehti. Se tarjoaa tietoa Kunkkulan,

Jenkkilän ja Kieltolan kuninkaallisista, aatehistoriasta, tähdistä ja muista huomattavista henkilöistä (21)]. Kaiken lisäksi kuuntelen, katselelen ja luen noita pehmeitä uutisia, noita 'fait diverseja' jotka "aina sisältävät jotakin paradoksaalista, jotakin jota ei voi ymmärtää terveellä järjellä" (21) suurella mielenkiinnolla. (HUOM! Teen sen vielä kaiken lisäksi tuntematta intellektuaalista pahoinvointia tai moraalista krapulaa).

Mestaridiskurssin, siis kovien uutisten episteemisen tiedon — tuon "yleisen, abstraktisrationaalisen tiedon, joka ei kosketa minua yksilöllisessä subjektiviteetissäni" (21) — sijaan hysterinen diskurssi, siis pehmeät uutiset tarjoavat minulle ja kaltaisilleni hysterisille subjekteille paradoksaalista tietoa — tietoa, joka koskettaa minua samalla tavoin jos joku minulle läheinen "joutuu rikoksen, onnettomuuden, katastrofin, kauhean sairauden uhriksi..." (21).

Jos on kiinnostunut siitä miten hysterinen diskurssi journalistisena tekstimuotona toimii, silloin kannattaa lukea tämän tyyppisen journalismin Raamattua, Valittuja Paloja, tuota Jalojen Tunteiden puolestapuhujaa. Sieltä löytyy kaikki. Sen satojen artikkeleiden tarkoituksena ei ole mikään muu kuin

rohkaista köyhiä, lepraisia, rampoja, ihmisiä joilla on oidipuskompleksi, kuuroja, sokeita, mykkiä, kuuromykkiä, epileptikkoja, tuberkuloosipotilaita, syöpää sairastavia, halvaantuneita, isopäisiä, latta-jalkoja, pienipäisiä, neurootikkoja, raivohullujen lapsia tai lastenlapsia, astmaatikkoja, henkisesti jälkeä jääneitä, änkyttäjiä, ihmisiä joilla on pahanhajuinen hengitys, niitä jotka ovat onnettomia avioliitossaan, reumaatikkoja, taidemaalareita jotka ovat menettäneet näkönsä, kuvanveistäjiä joilla on amputoitu molemmat kädet, muusikkoja joista on tullut kuuroja (ajatelkaa Beethovenia!), urheilijoita

jotka ovat halvaantuneet sodassa, niitä jotka ovat hengittäneet ensimmäisen maailmansodan kaasuja, rumia naisia, lapsia joilla on huulihalkio, honottavia miehiä, ujoja myyjiä, liian pitkiä ihmisiä, liian lyhyitä ihmisiä (melkein kääpiöitä), ihmisiä jotka painavat yli kaksisataa kiloa jne. Otsikoita: MINUT POTKAISTIIN ULOS ENSIMMÄISESTÄ TYÖPAIKASTANI, ROMANSSIMME ALKOI LEPASAIRAALASSA, ONNELLINEN SYÖPÄNI KANSSA, MENETIN NÄKÖNI MUTTA VOITIN OMAISUUDEN, KUUROUTENNE VOI OLLA TEILLE EDUKSI jne. (Sabato 1986, 266).

Enkö minä olekaan episteeminen subjekti jos minua kiinnostavat edellisen kaltaiset asiat. Olenko minä poikkeava? Olenko minä para-doksaalinen subjekti, jolle tuottaa suunnatonta nautintoa "paljastaa Mestarit, joita hän on aikaisemmin pitänyt kastroimattomina ... todistamalla, että myös he ovat ihan tavallisia ihmisiä, jotka ovat halun lain alaisia ja joilta puuttuu jotakin" (23).

Olemmeko para-doksaalisia subjekteja? Tälle teesille ainakin Van Poecke rakentaa pitkälti artikkelinsa, Missä on sitten hysteerisen subjektin positiivinen momentti? Siinäkö että lukiessaan pehmeitä uutisia he joutuvat kosketukseen numeenisen – uskonnolliselle kokemukselle ominaisen irrationaalisen kanssa. Onko niin kuin Van Poecke väittää, että pehmeissä uutisissa toteutuu Durkheimin teesi pyhästä, nimittäin että siinä "puhdas ja epäpuhdas ovat lähellä toisiaan" (24). Kysymys siis kuuluu: voivatko pyhät lampaat (koviin uutisten institutionaaliset tosiasiat) ja saastaiset siat (sensaatiolehdistön ylenmääräinen uteliaisuus kaikkea yksityistä kohtaan) mahtua samaan karsinaan?

Positiivinen tulkinta Van Poecken artikkelista olisi että tämä voisi olla hyvinkin mahdollista ja suorastaan toivottavaa. Tällaiseen journalistiseen saavutukseen päästäisiin analyttisen tekstuaalistrategian avulla, joka lähenee psykoanalyttista käytäntöä. Journalismi 'psykoanalyttisena käytäntönä' nimittäin voisi "antaa täydellisen objektiivisen kuvauk-

sen plus jotakin (muuta) ... nimittäin henkilöiden subjektiivisen ja emotionaalisen elämän" (26). Tällaisesta journalismista voisi esimerkkinä mainita Dan Steinbockin kuvaukset 'elävästä elämästä' rapakon takaa iltapäivälehdissä. (Ei kuitenkaan välttämättä Van Poecken tarkoittaman analyttisen diskurssin paradigmaattisena esimerkkinä).

Keskeisimmäksi Van Poecken artikkelin teesiksi muodostuukin sen perusteleminen miten hysteerikon diskurssia ja siihen kytkeytyvää para-doksaalista subjektiä voidaan kehittää analyttisen diskurssin suuntaan. Tämä käy ilmi selkeimmin siinä kohdassa artikkelia, jossa Van Poecke kritisoi Adornon 'autoritaarisen persoonallisuuden', Rokeachin 'dogmaattisen persoonallisuuden' ja Bernsteinin 'rajoitetun koodin' käsitettä (17-19). Näiden teorioiden avulla voidaan perustella pehmeän uutisen yleisöille ominaista hysteerikon strukturaalista asennetta, jolle on tyypillistä auktoriteetteihin turvautuminen. Hysteerinen subjekti nimittäin "toivoo mitä toiset toivovat ja sanoo mitä toiset sanovat" (19).

Mutta kaikesta huolimatta Van Poecke toteaa: "Haluan luonnostella kasvatusmallin, joka tarjoaa lapselle mahdollisuuden ottaa hysteerikon strukturaalinen positio" (17). Toisin sanoen Van Poecke ei näe mitään vaaraa siinä, että pehmeät uutiset "herättävät moraalisia spekulaatioita ihmisluonnosta, elämästä, kuolemasta ja kohtalosta" (24). Vaara ei piilekään näissä teemoissa sinänsä vaan siinä että pehmeissä uutisissa nämä teemat tekstuaalisitetaan "väärällä tavalla" (24). Van Poecke siis suosittelee lingvististä terapiaa, uutta tekstuaalistrategiaa journalismin 'parannuskeinoksi'.

Tässä Van Poecke tulee samoihin teemoihin kuin Walter Benjamin joka on tarkastellut viestinnän ja informaation suhdetta tarinankerrontaan ja niihin kokemusstruktuureihin,

joissa informaation vastaanotto tapahtuu. Benjamin (1986, 17) kirjoittaa oivaltavasti:

Historiallisesti katsoen viestinnän eri muodot kilpailevat keskenään. Kokemuksen enenevä surkastuminen heijastuu siinä, miten informaatio syrjäyttää selostuksen ja sensaatio puolestaan informaation. Kaikki nämä muodot erottuvat puolestaan tarinankerronnasta; se on yksi viestinnän vanhimmista muodoista. Sen tavoitteena ei ole välittää tapahtumaa sinänsä (informaation tavoitin); se upottaa sen kertojan elämään antaakseen sen kuulijoille kokemuksena. Sillä tavoin kertojan jälki tarttuu siihen kuin savenvalajan kädenjälki ruukun pintaan.

Strukturaaliset asenteet eivät Van Poeckel-

Jyrki Saarikoski

Tri Jekyll, Mr Hyde ja UUTISEN YKSEYS

Kirjoitan seuraavan kommentin kaksoisroolin näkökulmasta. Roolit ovat tiedotusopin harrastajan Tri Jekyll, jonka mietteet keskeyttää tuon tuostakin Mr. Hyde – uutistoimittajan ideaalityyppi. Viime kädessä tietomies ja hirviö ovat näet uutisissakin yhtä, vaikka Luc Van Poecke koettaakin toista osoittaa. Hänen artikkelinsa tarkastelu sekä teorian ja käytännön näkökulmasta käy kuitenkin hyvin päinsä, mikä on sen suuri ansio. Sovellettu monitahoinen selitysmalli ei sivuuta tai tukahduta arkipäivän empiriaa. Ensi silmäyksellä vaikuttaa lisäksi siltä, että monet Van Poecken huomioista ja jaotteluista pitävät paikkansa.

Mr. Hyde onkin samaa mieltä Van Poecken kanssa uutistoiminnan tehtävästä: Tosiasioiden on annettava puhua puolestaan, ne on erotettava tulkinnoista, mielipiteistä, subjektiivisuudesta ... epäjärjestysuutisetkin välittävät informaatiota asioista niin kuin ne ovat, katsoo Van Poecke. Järjetön maailma saa jär-

lökään määräydy dikotomisesti Greimas'n neiliön mukaan, sillä "yksilön tai tietyn käytännön ... esim. journalistisen ... ei tarvitse olla sidottu yhteen positioon, vaan se voi ottaa useita erilaisia positioita" (9).

Kirjallisuus

BENJAMIN, Walter. Silmä väkijoukossa. Helsinki, Kustannus Oy Odessa, 1986.
SABATO, Ernesto. Sankareista ja haudoista. Helsinki, Tammi, 1986.

jellisen kuvauksen. Tämä ei ehkä ole kovin syvällistä, mutta vastaa kyllä uutistyon itseymmärrystä ja päämäärää.

Vaikka Mr. Hyde ei työskentele laatulehdessä, niin sentään "koviin uutisten" parissa Yleisradiossa. Niinpä hän on imarreltu Van Poecken – ainakin periaatteessa – tarjoamasta mahdollisuudesta osallistua Mestaridiskurssiin. Silloin saavat "pehmeät uutiset" jäädä omaan arvoonsa.

Pian uutistoimittajamme alkaa kuitenkin aprikoida: vastaako näkemys (uutis-)maailman kaksijakoisuudesta todellisuutta? Van Poecken dualismi on toki osaksi teoreettinen abstraktio – huomauttaahan hän, ettei esimerkiksi "hysteria", kiinnostus seksiin, sensaatioihin ja sentimentaalisuuteen, ole minkään luokan monopoli. Tästä huolimatta olennaista on, että Van Poecke jakaa (uutis-)maailman tiukasti kahtia: koviin ja pehmeisiin, järkeen ja himoon, herroihin ja rahvaaseen. Mut-